

Hva er sosial bærekraft og hvorfor er dette viktig for norsk fiskerinæring?

Foredrag på Nofima Seminar, Nor-Fishing, Trondheim august 2018
Björg Helen Nøstvold

Som Bent var inne på får dette med Sosial bærekraft økende oppmerksomhet. Etter foredraget vil dere forstå hvorfor Fiskebåt og Norges fiskarlag tok initiativ til dette FHF finansierte prosjektet hvor vi skal dokumentere nettopp sosial bærekraft i norsk fiskerinæring.

Definisjonene på sb er diffuse men om man tar det ned på et bedriftsnivå vil man snakke om ekstern eller intern sb. det eksterne som går på det med samfunnsansvar. Man kan også se på det interne, som er det som er viktig for oss i dette prosjektet, hvor man snakker om fravær av diskriminering, tvangsarbeid og barnearbeid og rett til organisering og dette som er veldig viktig for fiskerinæringa – sikkerhet.

Og hvorfor er det her viktig for oss? Vi vet jo at de aller fleste norske arbeidere er mer en nok klar over hva deres rettigheter er. Men sånn er det ikke om man har et internasjonalt perspektiv. I sør-øst Asia er det avdekket at mer enn 50% av fiskeren har vært vitne til mord om bord. Det er estimert at der er mer enn 750 000 slava i Thailands fiskerinæring. Shanghaiing er ikke noe som hører 1800 tallet til, og man finner skip hvor de ansatte er lenket fast om bord på skip som ikke akkurat signalisere trygghet

Så kan man si at dette skjer langt borte. Angår ikke oss. Men man skal ikke lengre enn til Storbritannia før man finner forhold som vi i Norge ikke hadde akseptert. I britisk havgående flåte er store deler av mannskapet fra filipinene eller andre asiatiske og afrikanske land. Disse er på et transitt visa. Det vil si at de flys inn og kjøres rett om bord. Og der blir de. I 8-12 måneder ettersom. De får ikke landlov selv om båten ligger i land. Det har vært rapportert at agenter hover inn største delen av lønna. De får ringe hjem, men hvem som betaler og hvor mye er usikkert. Det er heller ikke sikkert de får dekket hjemreise ved dødsfall i nær familie.

Dette har ført til at menneskerettighetsorganisasjonene har satt søkelyset på fiskerisiden. Det har også ført til at norske eksportører opplever at kunder, supermarkedkjeder og produsenter spesielt i UK forlanger dokumentasjon eller helst tredjepartssertifisering. De vil være sikker på at den fisken de kjøper kommer fra en verdikjede hvor mennesker ikke blir utnyttet.

Så kan man si – kan vi ikke bare kjøpe en slik sertifisering da? Det fungerer jo fint på miljø bærekrafts siden hvor MSC sertifiserer alt.

Men det er ikke riktig så enkelt. Det finnes få hvis noen alternativer. RFS er et sertifiseringsordning hvor sosial b er en del av sertifiseringen. De jobber nå for å gå internasjonalt. MSC, de som legitimerer vår miljømessige bærekraft, jobber for å ta inn en egenerklæring hvor man selv sier at man er sosialt bærekraftig. Vi stiller jo spørsmål ved om det med en egenerklæring er godt nok. Hvis reder eller skipper er kynisk nok til å ha slaver om bord, vil han neppe krysse ærlig av på et skjema. I tillegg vil en sertifisering bli dyrt, både for den enkelte bedrift og for næringa som helhet. Saken er nemlig at MSC for eksempel sertifiserer bestanden og fiskeriene og bedriftene på land, men båtene er unntatt. Vi har over 6000 fartøy i Norge – skal hver enkelt av disse kontrolleres og sertifiseres blir det kostnadsfullt.

En annen sak er at gjennomsnittsalderen på fiskerne i Norge er over 50 år. Her representert med min pappa. Han kjøpte seg sjark igjen når han var 68, og jeg sier igjen for han har vært fisker mer eller mindre hele livet. Den våren var han en av de yngste som leverte i Havøysund. Det er klart at jeg får

ikke han pappa til å logge seg inn på en eller annen side på nett, og fylle ut et skjema hvor han krysser av for at han ikke utnytter seg selv og så i tillegg måtte betale opp mot 1000 kr for det.

Så kan man si at vi kan vel løfte denne sertifiseringen på et flåtenivå. Slik f.eks. fiskerlaget eller kystfiskerlaget eier sertifikatet på vegne av alle. Men jeg tviler for at vi finner en organisasjon som ønsker å stå ansvarlig for at ingen i norsk fiskerinæring utnytter sin arbeidskraft. For vi vet jo at lovbrudd skjer, vi har cowboyer vi også. Vi har å en økende andel arbeidere fra blant annet Øst-Europa, mange av disse er nok ikke klar over sine rettigheter eller tør kreve disse.

Det siste jeg vil dra fram er – vil vi virkelig ha inn en ekstern tredjepart, fra f.eks. UK som skal fortelle om norsk arbeidsrett, norsk lov, er god nok eller ikke? Et surrealistisk resultat av dette kan bli f.eks. at – hvis man ser på FNs definisjon av barnarbeid – Barn i alderen 5-11 år som arbeider minst en time som lønnsarbeider pr uke – så er de her barnarbeidere. Tungeskjæring er barnarbeid.

Vi hadde en nyhets sak på dette nettopp i Nofima. Da fikk jeg en melding lørdagsmorgen av en fisker som holdt på å sette kaffen i halsen. Han skriver blant annet- «Tungeskjæring er en tradisjonell rekrutteringsarena. De e i mitt bekjentskap ingen som blir tvungen til det. At barn og ungdom lær sæ å gjøre et stykke arbeid e sundt. Har sjøl vært der og i dag e æ båteier. Vi må ikke komme dit hen at alt skal forbys og suin fornuft bli satt bort. På guinn av topputdanna som egentlig ikke veit stort mer enn de har lært på skolen... ja her regne æ med det e mæ han mene

Men han har jo rett. Bortsett fra at jeg hadde jo sprukket av stolthet om mine onger skjærte torsketunge. Likevel er vi nødt til å se på det her også med brillene fra en som bor i London, kanskje aldri har vært i Norge og i hvert fall ikke i en kystkommune. Han ser bare at vi tar ungene, klær på de oljehyre, sende de ned i fabrikk, der e kaldt, det er vått, det er fiskere og industriarbeidere og et rimelig tøft miljø. Ikke nok med det, vi gir dekniv og sett de til å jobbe i timevis. De ser ikke at ungene er storforneyd med å få bidra, få tjene pengene. Det her er en viktig del av kystkulturen og vår tradisjon. Vi vet jo at han gutten i Nordvågen som tjente 100 000 i årets sesong, han ser ikke på seg selv som en barnarbeider.

Innkjøperen i London sier også at «når vi ser hva som avsløres i vår flåte, hvordan vet vi da hva dere driver med der langt nord i Barentshavet?» Og det er nok her kjernen ligger. Hvis de hadde hørt om det norske trepartssamarbeidet ville det nok virke litt for godt til å være sant. At vi i prosjektet kan samle fagforeninger, næringsorganisasjoner, myndigheter og næringsaktørene selv i ett rom, rundt samme bort og på en konstruktiv måte enes om hva er våre utfordringer og hva vi er godt på. Enes om hvordan vi skal fronte norsk sosial bærekraft utad.

Prosjektet har som målsetning å gjøre markedet fornøyd, så de vet at når de kjøper norsk fisk så er det ikke unytta menneska.

Samtidig legger vi grunnarbeidet om vi nå til slutt må ha ei ekstern tredjepartssertifisering. Vi skal vise de utenlandske kunden og menneskerettsorganisasjonene hvordan vi gjør det, så kan de forhåpentligvis rette oppmerksomheta si dit kor den faktisk vil utgjøre en forskjell.

Norsk fiskerinæring er ikke perfekt MEN vi er langt på vei blande de beste i verden.